

Rímska Legio X. Fretensis a jej miesto v biblickej tradícii a dejinách Svätej zeme, 1. časť

Branislav Krasnovský

28. mája 2021 ✚ *História*

Vznik *Legio X. Fretensis* a jej príchod na Blízky východ

V zostave rímskych légií má svoje nezastupiteľné miesto aj *Legio X. Fretensis*, ktorá patrila k najlepšie vycvičeným a najskúsenejším légiám rímskej armády v období existencie neskorej republiky či cisárstva. Légia sa preslávila svojimi bojmi najmä na území Blízkeho východu a v konfrontácii s legionármi sa sformovalo aj národné povedomie izraelského etnika (smrť židovských povstalcov v Masade, izraelská armáda dnes skladá vojenskú prísahu v Masade v duchu „Masada sa už nikdy nesmie zopakovať“).

Zdroj: quotesgram.com

Zo zachovaných historických prameňov nie je možné úplne presne určiť dátum sformovania *Legio X. Fretensis*, predpokladá sa však, že légii nechal sformovať známy rímsky politik Iulius Caesar okolo roku 40 pred Kristom. Spočiatku légia používala na svojich štandardách ako symbol zobrazenie býka (taurus), ktorý je zvieratníkovým symbolom bohyně Venuše, od ktorej juliovská dynastia odvádzala svoj rodokmeň. Symbol býka používali všetky légie, ktoré Iulius Caesar založil. *Legio X. Fretensis* sa zúčastnila bojov II. Triumvirátu, verne stála na Octavianovej strane a pomohla poraziť Antonia a Kleopatru.

Smrť Antonia a Kleopatry

zdroj: wikimedia commons

V nasledujúcom období légia bojovala ako námorná pechota v dvoch námorných bitkách pri Mylae (rok 36 pred Kristom) a pri myse Actium (rok 31 pred Kristom). Najmä posledná bitka značne preriedila rady légie, takže legionári boli presunutí do dnešnej Cremony a Brescie, kde ju doplnili nováčikmi, ktorých podrobili prísnemu výcviku. Po roku 31 pred Kristom légiiu presunuli do Macedónska, kde chránila *Limes Romanus*, ktorý tvorila prirodzená hranica na rieke Strymon (dnešná rieka Struma, ktorá tečie cez Macedónsko, Grécko i Bulharsko). Legionári úspešne bojovali proti bojovným Sarmatom, ktorí podnikali hĺbkové lúpežné nájazdy na Rimanmi ovládané územia. Z Macedónie bola *Legio X. Fretensis* presunutá do Sýrie. Predpokladá sa, že v roku 4 pred Kristom bola légia už v Judei a po smrti Herodesa Veľkého (Herodes Veľký je vrahom neviniatok a prenasledoval Svätú rodinu, ktorá sa zachránila útekem do Egypta) participovala na potláčaní nepokojov, ktoré v oblasti nastali.

V rímskych prameňoch sa uvádza, že revoltu potláčala spoločne s ďalšími rímskymi légiami dislokovanými v Sýrii, s *Legio III. Gallica*, *Legio VI. Ferrata*, a *Legio XII. Fulminata*, tieto légie tvorili základ rímskej vojenskej moci na Blízkom východe. V čele zboru potláčajúceho židovskú revoltu stál vtedajší správca Sýrie Publius Quinctilius Varus, ktorý neskôr, v roku 9 po Kristovi, zahynul v známej bitke proti Germánom v Teutoborskom lese.

Po smrti Herodesa Veľkého Rimania obsadili de facto Judsko a Samáriu, ktoré sa stali rímskymi provinciami, Herodes Antipas, nástupca Herodesa Veľkého vládol na značne oklieštenom území. Židom Rimania potvrdili značnú politickú a náboženskú autonómiu, ktorú však obmedzovalo právo rímskeho prefekta a prokurátora menovať a odvolávať židovských veľkňazov. Po usporiadaní pomerov na Blízkom východe (po smrti Herodesa Veľkého) okolo roku 20 po Kristovi presunuli *Legio X. Fretensis* do blízkosti rímsko-partskej hranice. Legionári prestavovali vojenskú silu, ktorá mala vymedziť sféry vplyvu medzi Partami a Rimanmi a presvedčiť Partov, aby vrátili rímske vojenské štandardy, ktoré v roku 53 pred Kristom získali Partovia po víťazstve nad rímskymi légiami vedenými Crassom (Crassus potláčal Spartakovo povstanie) v bitke pri Karrhách. Následne bola *Legio X. Fretensis* rozdelená na jednotlivé kohorty a tie boli dislokované na obchodnej ceste z Antiochie do Zeugny na turecko-sýrskej hranici. O niekoľko rokov opäť legionári z *Legio X. Fretensis* bojovali na hornom Eufrate a v Palmýre.

Pontský Pilát, Ježišovo umučenie a smrť

V čase Ježišovho umučenia a smrti bola teda légia na hornom Eufrate, takže jej členovia nepoznali ani Jána Krstiteľa a ani nevideli umučenie, smrť a zmŕtvychvstanie nášho pána Ježiša Krista. Ako už bolo spomenuté, po Herodesovej smrti sa Judea a Samária stali rímskymi provinciami. Je však problematické určiť, legionári ktorej légie stáli pri umučení Ježiša Krista. Stotník Longinus bol podľa niektorých prameňov vyslúženým vojakom, ktorý dva roky sledoval účinkovanie Ježiša Krista, mal problémy so zrakom, ktorý sa mu podľa legendy zázračne uzdravil, keď mu do tváre vystrekla krv z prebodnutého Božského Srdca nášho Spasiteľa. oveľa pravdepodobnejšie je, že pri ukrižovaní participovali vojaci auxiliárnych pomocných jednotiek, pretože rímski legionári sa nachádzali vo svojich opevnených táboroch.

Stotník Longinus

zdroj: consenctiounscatholic.com

Azda najznámejším rímskym miestodržiteľom, ktorý pôsobil vo Svätej zemi bol Pontius Pilatus, ktorý sa k Židom správal veľmi odmerane a pohrdal nimi. Do Jeruzalema priniesol rímske zástavy, insígnie, riadil výstavbu akvaduktu v Jeruzaleme, ktorú arogantne financoval z chrámového pokladu a dokonca dostal rozkaz, aby v Jeruzalemskom chráme postavil sochu cisára Caligulu, čo však Pilát odmietal, pretože vedel, že by to prinieslo nový výbuch židovskej revolty a protirímskej nenávisti. Pilát sa však stal známy kvôli zinscenovanému procesu s Ježišom Kristom, ktorý iniciovali židovskí veľkňazi. Podľa kánonických evanjelií Pilát odsúdil Ježiša Krista na trest smrti a Pilátovo meno sa nachádza aj v starokresťanských vyznaniach viery. Napriek tomu, že Pilát bol, na rozdiel od svojich kolegov, aktívnym tvorcom miestnych dejín, asi ťažko by vystúpil z „prítmnia odbornej vedeckej publicistiky“, ak by nezastával v dejinách kresťanstva tak dôležitú úlohu, akú zastával.

Osoba Piláta sa dostala aj do apokryfných evanjelií. Medzi apokryfmi sa vyčleňuje tzv. Pilátovský cyklus, ktorý sa skladá z *Rozprávania Jozefa Arimatejského* (približne z 2. stor. po Kristovi, *Nikodémovho evanjelia* a iných kratších textov, ktoré rozprávajú o Pilátových osudoch – sem zaraďujeme napríklad *Pilátove listy*, *Správu Piláta* a texty o jeho stíhaní, potrestaní a smrti. *Nikodémovo evanjelium*, napísané grécky, ktoré má dve časti: *Akty Pilátove* s podnadpisom *Zápisy zo súdneho pojednávania nášho Pána Ježiša Krista, ktoré sa uskutočnilo za Piláta Pontského* (doba vzniku je predmetom diskusií, pôvodná verzia mohla vzniknúť už v 2. storočí a *Kristov zostup do pekiel* (keďže je Mária zvaná titulom *Theotokos*, vznik tohto apokryfného evanjelia sa predpokladá až po roku 431, kedy sa uskutočnil štvrtý ekumenický koncil v Chalcedone).

Pontský Pilát súdi Ježiša Krista

zdroj: wikimedia commons

***Legio X. Fretensis* sa vracia do Svätej zeme**

Legio X. Fretensis sa teda Ukrižovania Krista nezúčastnila. Pôsobila na hornom Eufrate a následne v rokoch 53 – 64 bojovala na území dnešného Arménska. Tohto ťaženia sa legionári *Legio X. Fretensis* zúčastnili so sesterskými légiami. Rímske légie viedol vynikajúci rímsky vojvodca Gnaeus Domimittius Vrbulus. Rimania porazili Partov a Arménov a za panovníka Arménska dosadili dočasne prorímsky orientovaného Tigrana (vnuk židovského kráľa Herodesa Veľkého), ktorého však po niekoľkých rokoch Partovia a Arméni vyhnali.

Po skončení bojov v Arménsku sa *Legio X. Fretensis* vrátila nakrátko do Malej Ázie (územie dnešného Turecka) a potom opäť do Sýrie. Rímsky cisár Nero (zapálil Rím, zo založenia ohňa obvinil kresťanov, inicioval vlnu prenasledovania kresťanov) v roku 66 naplánoval rímsky útok na Etiópiu a tak sa *Legio X. Fretensis* spoločne s *Legio V. Macedonica* presunula do egyptskej Alexandrie. Rimania ťažko znášali vražedné egyptské podnebie, to však netušili, že to najhoršie majú ešte pred sebou.

Cisár Nero sleduje zapálený Rím

zdroj: pinterest.com

V roku 66 vypuklo Židovské povstanie, ktoré determinovali svojím arogantným prístupom k Židom samotní Rimania. Židovská spoločnosť vnútorne vrela, okrem farizejov a saducejov sa aktivizovali zelóti (horlivci), ktorí boli názorovo blízki k farizejom, na rozdiel od farizejov však neváhali svoje názory presadzovať aj pomocou radikálnych činov a útokov, vrátane vraždenia svojich politických odporcov a nepriateľov. Zelóti vznikli približne v čase Ježišovho narodenia, o ich skutkoch hovoria napríklad Skutky apoštolov. Spoločenstvo zelótov sa prísne pridŕžovalo Mojžišovho zákona a na rozdiel od apolitickej pasivity farizejov sa hlásili k ozbrojenému boju, ich radikálna odnož sa nazývala sikariovia (muži s dýkami).

Ježiš Kristus pred Kajfášom

zdroj: wikimedia commons

V roku 44 po Kristovi sa celá Palestína dostala pod rímsku správu. Rimania však nedokázali udržať v oblasti poriadok, židovské obyvateľstvo sa radikalizovalo aj kvôli nezmyselnému zaťažovaniu daňami, netransparentnému pohybu financií či kvôli rímskej náboženskej arogancii.

Dôvodom na vypuknutie povstania sa stala arogancia rímskeho miestodržiteľa Gessia Flora (64 – 66 po Kristovi), ktorý nechal vyplieniť židovský chrámový poklad. Zelóti potom vypálili archív jeruzalemskej radnice, kde boli uschované dlžné úpisy, čím na svoju stranu získali chudobných a dobyli pevnosť Masada, ktorá sa stala jedným z ich najdôležitejších opevnených bodov. Už na začiatku povstania sa však ukázalo, že židovská spoločnosť nie je jednoliata. Zelóti bojovali nielen proti rímskej armáde (miestna rímska posádka z mesta ustúpila), ale v podstate proti všetkým, kto nesúhlasil s ich názormi. Obeťou besnenia zelótov sa stali dokonca aj niektorí farizejskí kňazi. Židia sa vzbúrili aj v egyptskej Alexandrii, tu však Rimania povstanie brutálne potlačili. Podľa údajov židovského historika Jozefa Flavia len v Alexandrii Rimania zlikvidovali takmer 50 000 Židov.

dokončenie v II. časti

URL adresa článku: <https://christianitas.sk/rimska-legio-x-fretensis-a-jej-miesto-v-biblickej-tradicii-a-dejinach-svatej-zeme-1-cast/>